

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 072-Фінанси, банківська справа та страхування

за освітньою програмою «**Міжнародний банківський бізнес**»

на тему:

**«МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО
БАНКІНГУ»**

Виконавець:

Студент ФФБС 43 групи

Донєв Руслан Сергійович

Науковий керівник:

Д.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Жердецька Лілія Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Останніми роками екологічні, соціальні та управлінські ризики, які мають сталу назву ризики ESG, привертають велику увагу як громадськості, так і регуляторних органів і, відповідно, стають для банків більш важливими при управлінні ризиками. Багато фінансових установ вже почали інтегрувати ці ризики у свої бізнес моделі, але стикаються з проблемами щодо розкриття інформації та надання звітності відповідним органам, оскільки вимоги стали більш жорсткими та конкретними.

Криза, спричинена карантинними обмеженнями у зв'язку з COVID-19, та сучасні явища, зумовлені повномасштабним вторгненням, мають багато спільного з ESG-ризиками. Спостереження ж за цією кризою відкриває для банків несподівані можливості: вони можуть використати досвід протистояння агресії тероризму та коронакризи, щоб краще справлятися з майбутніми викликами ESG-ризиків. Здатність банків впоратися з ESG-ризиками, насамперед, залежить від їхнього рівня фінансової стабільності, можливості зберігати безперервність бізнес-процесів та постійно адаптуватися до умов, що змінюються. Така здатність забезпечується ESG-стратегією банку – комплексного плану, що забезпечує здійснення місії та досягнення цілей сталого розвитку банку та ґрунтується на ідеї збалансованого розвитку установи, її соціальної та екологічної відповідальності

Метою роботи є поглиблення теоретичних та методичних засад запровадження принципів екологічного та соціального банкінгу в Україні.

Реалізація мети дослідження передбачає постановку та вирішення таких завдань:

- розглянути процеси еволюції та зміст концепції сталого розвитку;
- визначити ESG-принципи та їхню специфіку в діяльності банків;
- охарактеризувати процеси регулювання сталого розвитку в Україні та світі;
- розглянути методичні підходи до формування ESG-рейтингів;
- оцінити корпоративну соціальну відповідальність банків України;
- проаналізувати діяльності банків щодо кредитування проєктів сталого розвитку;
- на засадах оцінювання світового досвіду обґрунтувати дорожню карту запровадження ESG-принципів в діяльність українських банків.

Об'єктом дослідження є процеси формування та імплементації міжнародних стандартів екологічного та соціального банкінгу.

Предметом дослідження є теоретичні і методичні підходи до запровадження міжнародних стандартів екологічного та соціального банкінгу в Україні.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, а саме: аналізу й синтезу – з метою дослідження особливостей ESG-стандартів в діяльності банків;

систематизації та класифікації – для виділення методів формування ESG-рейтингу банків; порівняння – для здійснення порівняльного аналізу показників оцінки соціального та екологічного банкінгу; узагальнення результатів – при формуванні висновків.

Інформаційною базою дослідження є офіційні статистичні дані Національного банку України, законодавчі акти, постанови Національного Банку, напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених з проблем оцінки діяльності банків, що містяться у монографіях, спеціальній науковій літературі, матеріалах наукових і науково-практичних конференцій та семінарів, мережі Інтернет.

Публікації. Донєв Р.С. Міжнародні стандарти зеленого банкінгу. Збірник тез доповідей VIII Студентської науково-практичної конференції факультету фінансів та банківської справи «СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ» 8-9 квітня 2024 року, м. Одеса

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА СТАЛОГО БАНКІНГУ» розглянуто процеси еволюції та зміст концепції сталого розвитку; визначено ESG-принципи та їхню специфіку в діяльності банків охарактеризовано процеси регулювання сталого розвитку в Україні та світі.

Бачення сталого розвитку формується одночасно зі зростаючою корпоративною глобалізацією економічного життя з постійною гонитвою за прибутком, домінуючими системами цінностей, ідеологіями та повсякденною рутинною споживання та надмірного споживання, політичною практикою, заснованою на негайних (до наступних виборів) цілях і обіцянках. Це бачення, у свою чергу, підтримується зростаючою вірою в те, що людству загрожує екологічне та соціальне самознищення. Цьому також сприяє прискорене зростання екологічної свідомості в різних соціальних колах, особливо серед молоді, інтелектуальне та організаційне дозрівання антикорпоративних та «зелених» альтерглобалістських рухів, а також рухів за проекологічний технологічний прогрес.

Концепція сталого розвитку знаходить все більше прихильників і, головне, реалізується в багатьох країнах, особливо з розвиненою ринковою економікою. В її основі – люди як суб'єкти навколишнього середовища, наша планета як зона (об'єкт) людського впливу та партнерства. Тільки комплексний підхід дозволить досягти мети цієї концепції – процвітання та миру у світі.

У контексті сталого розвитку все більшої популярності набуває система ESG принципів. ESG — це загальний термін, який означає «екологічні», «соціальні» та «управлінські» аспекти комерційної діяльності. Загалом, інвестори можуть використовувати ESG як набір критеріїв (поза традиційним аналізом балансу) під час оцінки ризику в компанії. Дедалі частіше інвестори узгоджують інвестиції з цінностями ESG і заробляють на

компаніях, які активно борються з ризиками ESG через високі стандарти ESG.

У другому розділі «ОЦІНЮВАННЯ ESG-ПРОФІЛЮ БАНКІВ» розглянуто методичні підходи до формування ESG-рейтингів; оцінено корпоративну соціальну відповідальність банків України; проаналізовано діяльності банків щодо кредитування проєктів сталого розвитку.

Різних ESG Рейтингів і Ренкінгів вже понад п'ятсот, і вони відрізняються за підходами до оцінки та методології. Серед такого різноманіття підходів можна виділити такі групи:

1. Провайдери даних організації спеціалізуються на зборі ESG показників компаній. Вони не мають як такої методології оцінки ESG профілю і працюють із загальнодоступними даними про компанії (прикладами є Bloomberg, Refinitiv).

2. Комплексний ESG рейтинг агентства, що мають власну методологію комплексної оцінки компанії за екологічними, соціальними та управлінськими показниками. Оцінка включає аналіз як загальнодоступних даних, так і даних, безпосередньо наданих компаніями на запит. Серед агентств, що присвоюють такі ESG Рейтинги, можна виділити традиційні рейтингові агенції, які раніше працювали з кредитними рейтингами (наприклад, S&P Global і Moody's), та «нові» агенції, які спеціалізуються саме на сталому розвитку (MSCI, Sustainalytics, RepRisk).

3. Спеціалізовані рейтинги – це агентства, які оцінюють лише окремі теми сталого розвитку, та не претендують на оцінку комплексного профілю ESG. Наприклад, CDP Carbon Disclosure Project спеціалізується на екологічних темах, таких як зміна клімату, захист лісів та водних ресурсів.

Однак результати різних агенств можуть відрізнятися. Виділяють три основні причини розбіжностей в оцінках: 1) різниця в охопленні, 2) у способі вимірювання та 3) у вагах для індикаторів.

Для оцінювання соціальної відповідальності банків України було використано рейтинг від Мінфіну, рейтинг FINANCE.UA та розраховано низку показників. У результаті дослідження встановлено, що існуючі рейтинги не є об'єктивною оцінкою соціальної відповідальності банків. Обидва рейтинги від'ємно корелюють з показниками віддачі активів, віддачі та достатності капіталу. Однак ці показники є вагомими у забезпеченні фінансової стійкості банків у сучасних умовах. Зазначене дає підстави зробити висновок щодо необхідності розробки підходів до оцінювання соціальної відповідальності банків України.

За результатами оцінювання інформації на офіційних веб-сайтах досліджуваних банків було з'ясовано, що лише 3 з них розміщують інформацію щодо кредитування «сталих» або «зелених проєктів» - АТ "Ощадбанк", АБ "УКРГАЗБАНК" та АТ "Райффайзен Банк".

Однак нині існує проблема «зеленого кредитування» - це якість активів. Українські банки, передусім державні, активно кредитували “зелену” енергетику. Галузь не встигла оговтатися від кризи недофінансування, як шок війни спричинив стрімке зростання частки непрацюючих кредитів

У третьому розділі «БІРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ESG-ПРИНЦИПІВ В ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ» на засадах оцінювання світового досвіду обґрунтовано дорожню карту запровадження ESG-принципів в діяльність українських банків.

Для оцінювання світового досвіду запровадження ESG-принципів необхідно оцінити найкращі практики. Для такого аналізу обґрунтовані такі банки як-от BNP Paribas, Crédit Agricole Group та Bank of China. На цій основі відмічено ґрунтовний та комплексний підхід BNP Paribas SA до формування та звітування про досягнення у сфері ESG-принципів. Сформульована в 2019 році науково обґрунтована кліматична стратегія Credit Agricole S.A спрямована на узгодження фінансових потоків банківської групи з траєкторією Паризької угоди. Bank of China пропонує низку звітів про сталий розвиток. Водночас структура та зміст звітів окремих банків, не зважаючи на їх розгорнутий характер, залишаються різними за своєю структурою та змістом, що ускладнює порівняння.

Ураховуючи зростаючу значущість ESG-принципів, відсутність єдиного підходу до складання відповідної звітності та необхідність їх упровадження в діяльність українських банків, обґрунтовано актуальність складання дорожньої карти їх імплементації. Визначені такі етапи дорожньої карти:

1. Аналіз даних та визначення розривів між українською практикою та бенчмаркінгом
2. Імплементація екологічних, соціальних та управлінських ESG-факторів в систему корпоративного управління банків.
3. Управління екологічними та соціальними ризиками.
4. Оцінювання та відбір проєктів для фінансування з урахуванням їх ролі для сталого розвитку.
5. Обов'язковість розкриття фінансовими установами інформації про сталий характер їх діяльності.
6. Інтеграція ESG в основну бізнес-стратегію.
7. Вимірювання та звітування про ESG ефективність.
8. Інтеграція ESG у фінансовий аналіз.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження зроблено низку висновків та узагальнень.

1. У роботі розглянуто процеси еволюції та зміст концепції сталого розвитку. Основні принципи сталого розвитку не є встановленими та незмінними раз і назавжди, а розвиваються через глобальний діалог. На початковому етапі наголос робився на економічному розвитку та охороні навколишнього середовища. Потім концепція сталого розвитку була розширена та поглиблена, щоб включити соціальний розвиток та екоцентричне бачення природи. Тому концепція сталого розвитку розробляється за участю різних зацікавлених сторін, які представляють різні

точки зору. 25-27 вересня 2015 року в штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку відбувся саміт Порядку денного сталого розвитку до 2030 року, на якому було прийнято документ «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку – 2030», в якому, зокрема, викладено 17 ключових цілі сталого розвитку.

2. ESG — це загальний термін, який означає «екологічні», «соціальні» та «управлінські» аспекти комерційної діяльності. Загалом, інвестори можуть використовувати ESG як набір критеріїв (поза традиційним аналізом балансу) під час оцінки ризику в компанії. Дедалі частіше інвестори узгоджують інвестиції з цінностями ESG і заробляють на компаніях, які активно борються з ризиками ESG через високі стандарти ESG: (E) – як компанія ставиться до навколишнього середовища; (S) – як компанія ставиться до співробітників, споживачів і громади; (G) – як керують компанією?

3. Сучасна державна політика України у сфері вирішення завдань сталого розвитку території опирається на інтереси мешканців територіальних громад і передбачає передачу органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. При цьому кожен орган місцевого самоврядування в доповнення до загальнодержавної формує свою регуляторну політику, приймаючи місцеві регуляторні акти з метою вирішення конкретних завдань території. Регуляторна політика є основою успіху усіх складових сталого розвитку. Вона повинна бути відкритою, прозорою і загальнодоступною.

4. Розглянуті методичні підходи до формування ESG-рейтингів. ESG рейтинг є оцінка ESG профілю конкретної організації. Критерії оцінки, як правило, включають екологічні, соціальні та управлінські питання. Їх кількість може змінюватись від кількох десятків до кількох сотень. Кожен критерій має свою вагу у фінальній оцінці. Тому, критерії можна розділити більш суттєві (переважно визначають підсумкову оцінку) і менш суттєві (грають меншу роль рівні рейтингу). Критерії для оцінки конкретної компанії та ваги окремих критеріїв будуть різними для різних компаній: вони змінюються в залежності від особливостей операційної моделі організації, її галузі та географії діяльності.

5. Для оцінювання соціальної відповідальності банків України було використано рейтинг від Мінфіну, рейтинг FINANCE.UA та розраховано низку показників. Рейтинги соціальні рейтинги FINANCE.UA та «Мінфін» пов'язані лише на 41,4 %. Це свідчить про те, що існуючі рейтинги не є об'єктивною оцінкою соціальної відповідальності банків. Обидва рейтинги від'ємно корелюють з показниками віддачі активів, віддачі та достатності капіталу. Однак ці показники є вагомими у забезпеченні фінансової стійкості банків у сучасних умовах. Зазначене дає підстави зробити висновок щодо необхідності розробки підходів до оцінювання соціальної відповідальності банків України.

6. Проаналізовано діяльності банків щодо кредитування проєктів сталого розвитку на прикладі АТ "Ощадбанк", АБ "УКРГАЗБАНК" та АТ "Райффайзен Банк". Банки пропонують схожі продукти для фізичних осіб: «Зелена енергія», «ЕКО ЕНЕРГІЯ SIMPLE», «ЕКО ЕНЕРГІЯ», «На СЕС та електрокари». АТ "Райффайзен Банк" пропонує також програму для підприємств різних галузей «Фінансування енергоефективності». Водночас варто зазначити, що кредитування енергозберігаючих технологій виявилось неефективним з точки зору зростання частки непрацюючих кредитів

7. На засадах оцінювання світового досвіду обґрунтувати дорожню карту запровадження ESG-принципів в діяльність українських банків. Визначені такі етапи дорожньої карти: аналіз даних та визначення розривів між українською практикою та бенчмаркінгом; імплементація екологічних, соціальних та управлінських ESG-факторів в систему корпоративного управління банків; управління екологічними та соціальними ризиками; оцінювання та відбір проєктів для фінансування з урахуванням їх ролі для сталого розвитку; обов'язковість розкриття фінансовими установами інформації про сталий характер їх діяльності; інтеграція ESG в основну бізнес-стратегію; вимірювання та звітування про ESG ефективність; інтеграція ESG у фінансовий аналіз.

АНОТАЦІЯ

Донєв Р. С. «Міжнародні стандарти екологічного та соціального банкінгу»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «072-Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес».
Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглянуто процеси еволюції та зміст концепції сталого розвитку. Визначено ESG-принципи та їхню специфіку в діяльності банків. Охарактеризовано процеси регулювання сталого розвитку в Україні та світі.

Розглянуто методичні підходи до формування ESG-рейтингів. Надано оцінки корпоративної соціальної відповідальності банків України. Проаналізовано діяльність банків щодо кредитування проєктів сталого розвитку.

Розглянуто світовий досвід запровадження ESG-принципів. На цій основі запропоновано підходи до складання дорожньої карти запровадження ESG-принципів в діяльність українських банків.

Ключові слова: банк, сталий розвиток, ESG-принципи, екологічний банкінг, соціальний банкінг, корпоративна соціальна відповідальність.

ANNOTATION

Donev R. S. "International standards of environmental and social banking"

Qualification work for a bachelor's degree
in the specialty "072-Finance, Banking and Insurance"
under the educational program "International Banking".
Odesa National Economic University. - Odesa, 2024.

The work examines the processes of evolution and the content of the concept of sustainable development. ESG-principles and their specificity in the banking are determined. The processes of regulation of sustainable development in Ukraine and the world are characterized.

Methodical approaches to the formation of ESG ratings are considered. Assessments of corporate social responsibility of Ukrainian banks are provided. The activities of banks in lending to sustainable development projects were analyzed.

The world experience of introducing ESG principles is considered. On this basis, approaches to drawing up a road map for the introduction of ESG principles into the activities of Ukrainian banks are proposed.

Keywords: bank, sustainable development, ESG principles, environmental banking, social banking, corporate social responsibility.